

NYELVFEJLŐDÉSI ZAVAR (NYFZ) - TUDNIVALÓK

3 dolog, amit tudnunk kell a nyelvfejlődési zavarról

1. Nyelvfejlődési zavarról akkor beszélünk, ha egy gyermeknek vagy felnőttnek nehézségei vannak a nyelvi kifejezésben (beszéd) és/vagy a nyelv megértésében (beszéértés).
2. A nyelvfejlődési zavar egy rejtett, ugyanakkor gyakori zavar, amely minden osztályban átlagosan két gyereket érint, és hatással van az írás-olvasásra, a tanulásra, baráti kapcsolataikra, valamint érzelmi jóllétükre.
3. A szakemberek (többek között logopédusok, pedagógusok) támogatása komoly változást eredményezhet.

Terminológia, előfordulás, okok

- **Terminológiai konszenzus:** 2016-ban megjelent a „nyelvfejlődési zavar” diagnosztikus megnevezés alkalmazására vonatkozó javaslat (Bishop és mtsai, 2016; 2017), mely az erre vonatkozó konszenzus magyarázatát is tartalmazza (és felváltja a korábbi „specifikus nyelvi zavar” terminust).
- **Előfordulás:** A nyelvfejlődési zavar megközelítőleg minden osztályból két gyermeket érint. Egy friss, Angliában készült epidemiológiai kutatás, a SCALES (Norbury és mtsai, 2016) kimutatta, hogy a gyerekek 7,5%-ának van nyelvfejlődési zavara, társuló kórképek nélkül.
- **Okok:** A nyelvfejlődési zavar családi halmozódást mutat. Az ikerkutatások erős genetikai hatást jeleznek a nyelvfejlődési zavarral kapcsolatban, ez azonban inkább számos gén kombinált hatásának tudható be, semmint egy specifikus mutációénak (Bishop, 2006). Annak a népszerű nézetnek, amely szerint a nyelvfejlődési zavart a szülők okozzák, akik nem beszélnek a gyermekeikkel, nincs tudományos alapja.
- **Neurobiológia:** Nincs bizonyíték agykárosodásra az esetek nagy többségében; lehetnek hajszálnyi különbségek az agy különböző területeinek méretében, valamint a szürkeállomány mennyiségének arányaiban, de ezek nem következetes eltérések a gyerekek között. Jelenleg tehát még nincsenek a nyelvfejlődési zavarra utaló 'biomarkereink' (Leonard és mtsai, 2006).

Kapcsolódó nehézségek

- **Kapcsolat más zavarokkal:** A nyelvi zavar gyakran lép fel hiperaktivitás-figyelemzavarral (ADHD) és olvasászavarral (diszlexia) együtt, és jelentős az autizmus spektrumzavarral való átfedése (Bishop, 2008). Jellegzetes különbségek vannak azonban az autizmusban, diszlexiában, illetve a nyelvfejlődési zavarban érintett gyermekek számára elérhető támogatás tekintetében. Ez a különbség fennáll felnőttkorban is, amikor mind a diszlexia, mind az autizmus társadalmilag ismertebb fejlődési zavarok, míg sokkal kevesebben vannak tudatában a nyelvfejlődési zavar jelenségének.
- **Írás-olvasás és a műveltség megszerzése:** Közeli kapcsolat van a nyelvfejlődési zavar és a diszlexia között (Bishop és Snowling, 2004). Sok nyelvfejlődési zavart mutató gyermek megfelel a diszlexia kritériumainak is (McArthur és mtsai, 2000). Még ha a gyermek pontosan is tud hangosan olvasni, gyakran problémák vannak az olvasottak megértésével (Stothard és mtsai, 2010). E problémák fölött gyakran elsiklanak, illetve a megértési nehézségeket a tanárok félreérthetik, magatartási problémának vagy figyelmetlenségnek tulajdoníthatják. A pedagógusképzések többségében nem szerepelnek a nyelvfejlődési zavarokkal kapcsolatos ismeretek.
- **Szociális nehézségek a kortárskapcsolatokban:** A társas kapcsolataink szempontjából fontos, hogy folyékonyan tudjuk kifejezni magunkat, és gyorsan felfogjuk mások mondanivalóját. Egy kutatás szerint 16 éves korukra a nyelvfejlődési zavarban érintett gyerekek 40%-ának nehézségei

voltak kortársaikkal való kapcsolataikban (St. Clair et al., 2011). A 16 évesek 50%-a számolt be gyermekkori bántalmazásukról (bullying) (ellentétben tipikusan fejlődő társaikkal, akiknél ez az arány 25%-nál alacsonyabb), és 13%-uk gyermekkortól óta folyamatosan bántalmazás áldozata (Knox & Conti-Ramsden, 2003). Ha a felnőttek és a kortársak többet tudnának a nyelvfejlődési zavarról, az ilyen negatív tapasztalatok elkerülhetőek lennének.

Foglalkoztatás és mentális egészség

- **Foglalkoztatás:** A nyelvfejlődési zavar növelheti a munkanélküliség és az önállóság hiányának kockázatát felnőttkorban (Conti-Ramsden & Durkin, 2008). Az enyhébb problémákkal küzdő érintett személyeket általában el tudnak helyezkedni a munkaerőpiacon, de jellemzően alacsonyabb képzettséget igénylő állásokban (Whitehouse és mtsai, 2009). Ha az iskolákban jobban ismernék a nyelvfejlődési zavar természetét, az lehetővé tenné a gyermekek kiemelkedő készségterületeinek fejlesztését és támogatását, és kevesebb hátrányt szenvednének a hagyományos iskolai feladatokban.
- **Mentális egészség:** Az enyhébb nyelvfejlődési zavart mutató gyerekek kevés efféle nehézséget tapasztalnak. Ezzel szemben, a tartósan fennálló nyelvi zavart mutató gyerekek körülbelül kétharmadánál (64%) megjelennek externalizáló viselkedésformák (pl. magatartási problémák: agresszió, verekedés), és/vagy internalizáló problémák (pl. visszahúzódás: egyedüllet, magányos játék) (Conti-Ramsden & Botting, 2004). Bár ezek a nehézségek serdülőkorban leküzdhetőek (St. Clair és mtsai, 2011), ennek ellenére a nyelvfejlődési zavarban érintett tinédzserek két és félszer nagyobb valószínűséggel mutatják a depresszió tüneteit, mint tipikusan fejlődő kortársaik (Conti-Ramsden & Botting, 2008). A gyermekek mentális egészségi problémáinak kezelését célzó legtöbb terápia beszélgetésen alapul, ami nem feltétlenül előnyös a nyelvfejlődési zavarban érintett, magukat nehezen kifejező gyerekek számára.

Intervenció

- **Intervenció:** Ahhoz, hogy az intervenció hatékony legyen, evidencia alapú és megfelelő intenzitású módszertant kell alkalmazni – ehhez egyre növekvő számú, ígéretes logopédiai terápiás módszer áll fejlesztés alatt (Law és mtsai, 2015). Nagymintás, jól kontrollált vizsgálatok azt mutatták, hogy képzés és szupervízió mellett dolgozó pedagógiai asszisztensek fejlesztő munkája is jelentős eredménnyel jár a nyelvi képesség (Fricke és mtsai, 2013; 2017) és az írás-olvasás területén (Bowyer-Crane és mtsai, 2008). Néhány gyermeknek hosszabb távon intenzív támogatásra van szüksége, mert problémáik hosszabb ideig, az intervenció ellenére is fennállhatnak (Boyle és mtsai, 2010). A kutatások szerint különösen nehéz kihívást jelent a megértési (receptív) zavarokat mutató gyerekek fejlesztése.

Közismertség és az RADLD kampány

- **Történet és terminológia:** A gyermekkori nyelvi problémákról szóló első beszámolók már közel 200 éve jelentek meg (Gall, 1822). Az eredeti kifejezés a 'fejlődési afázia' volt, ám később számos különböző kifejezést – így specifikus nyelvi zavar, elsődleges nyelvi nehézség, diszfázia stb. – használtak a kutatásban és a gyakorlatban (Dockrell, 2006). A 'nyelvfejlődési zavar' kifejezés évek óta létezik, de csak az új, 2017-ben publikált terminológiai javaslat (Bishop et al. 2017) adott világos irányelveket arra nézve, hogy miért ezt kellene használni, és miért kellene ezt előnyben részesíteni a többi kifejezéssel szemben.
- **A nyelvfejlődési zavar nagyobb nyilvános ismertségének szükségessége:** A nyelvfejlődési zavar társadalmi ismertsége alacsony, ami megmutatkozik a gyakoriságához és súlyosságához képest alacsony számú kutatásban is (Bishop, 2010). Az RADLD (korábban RALLI) kampány a YouTube-csatornán, weboldalon és egyéb támogató anyagokon keresztül azért küzd, hogy minél jobban tudatosítsa a nyelvfejlődési zavarral kapcsolatos alapvető ismereteket.

Hivatkozások

- Bishop, D. V. M. (2006). What causes specific language impairment in children? *Current Directions in Psychological Science*, 15, 217-221.
- Bishop, D. V. M. (2008). Specific language impairment, dyslexia, and autism: Using genetics to unravel their relationship. In C. F. Norbury, J. B. Tomblin & D. V. M. Bishop (Eds.), *Understanding developmental language disorders: from theory to practice* (pp. 67-78). Hove: Psychology Press.
- Bishop, D. V. M. (2010). Which neurodevelopmental disorders get researched and why? *PLOS One*, 5(11), e15112.
- Bishop, D. V. M., Clark, B., Conti-Ramsden, G., Norbury, C. F., & Snowling, M. J. (2012). RALLI: An internet campaign for raising awareness of language learning impairments. *Child Language Teaching & Therapy*, 28(3), 259-262. doi:10.1177/0265659012459467. pdf here: <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0265659012459467>
- Bishop, D. V. M., & Snowling, M. J., (2004) Developmental Dyslexia and Specific Language Impairment: The same or different? *Psychological Bulletin*. 130 (6), 858-886.
- Bishop, D. V. M., Snowling, M. J., Thompson, P. A., Greenhalgh, T., & The CATALISE Consortium. (2016). [CATALISE: a multinational and multidisciplinary Delphi consensus study. Identifying language impairments in children.](#) *PLOS One*, 11(7), e0158753. doi:10.1371/journal.pone.0158753
- Bishop, D. V. M., Snowling, M. J., Thompson, P. A., Greenhalgh, T., & The CATALISE Consortium. (2017). [Phase 2 of CATALISE: a multinational and multidisciplinary Delphi consensus study of problems with language development: Terminology.](#) *Journal of Child Psychology & Psychiatry*. doi:10.1371/journal.pone.0158753
- Boyle, J., McCartney, E., O'Hare, A., & Law, J. (2010). Intervention for mixed receptive-expressive language impairment: a review. *Developmental Medicine and Child Neurology*, 52(11), 994-999. doi:10.1111/j.1469-8749.2010.03750.x
- Bowyer-Crane, C., Snowling, M.J., Duff, F.J., Fieldsend, E., Carroll, J.M., Miles, J., Götz, K., & Hulme, C. (2008) Improving Early Language and Literacy Skills: Differential Effects of an Oral Language versus a Phonology with Reading Intervention. *Journal of Child Psychology & Psychiatry*, 49, 422-432
- Conti-Ramsden, G., & Botting, N. (2004). Social difficulties and victimization in children with SLI at 11 years of age. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 47, 145-161.
- Conti-Ramsden, G., & Durkin, K. (2008). Language and independence in adolescents with and without a history of Specific Language Impairment (SLI). *Journal of Speech, Language and Hearing Research*, 51, 70-83.
- Dockrell JE, Lindsay G, Letchford C, and Mackie C (2006) Educational provision for children with specific speech and language difficulties: Perspectives of speech and language therapy managers. *International Journal of Language and Communication Disorders*, 41, 423-440.
- Fricke, S., Bowyer-Crane, C., Haley, A.J., Hulme, C. & Snowling, M.J., (2013) Efficacy of language intervention in the early years. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 54(3), 280-290.
- Gall, F. J. (1822), Sur les fonctions du cerveau et sur celles de chacune de ses parties: avec des observations sur la possibilité de reconnaître les instincts, les penchans, les talents, ou les dispositions morales et

intellectuelles des homes et des animaux, par la configuration de leur cerveau et de leur tête. Paris: J.B. Baillire.

Knox, E., & Conti-Ramsden, G. (2003). Bullying risks of 11-year-old children with specific language impairment (SLI): does school placement matter? *International Journal of Language & Communication Disorders*, 38(1), 1-12.

Law, Roulstone, & Lindsay, 2015 Integrating external evidence of intervention effectiveness with both practice and the parent perspective: development of 'What Works' for speech, language and communication needs. *Developmental Medicine & Child Neurology* 2015, 57(3), 223-228.

Leonard, C., Eckert, M., Given, B., Virginia, B., & Eden, G. (2006). Individual differences in anatomy predict reading and oral language impairments in children. *Brain*, 129(12), 3329-3342.

McArthur, G. M., Hogben, J. H., Edwards, V. T., Heath, S. M., & Mengler, E. D. (2000). On the 'specifics' of specific reading disability and specific language impairment. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 41, 869-874.

Norbury, C. F., Gooch, D., Wray, C., Baird, G., Charman, T., Simonoff, E., ... Pickles, A. (2016). The impact of nonverbal ability on prevalence and clinical presentation of language disorder: evidence from a population study. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12573>

St Clair, M. C., Pickles, A., Durkin, K., & Conti-Ramsden, G. (2011). A longitudinal study of behavioral, emotional and social difficulties in individuals with a history of specific language impairment (SLI). [Article]. *Journal of Communication Disorders*, 44(2), 186-199.

Stothard, SE., Hulme, C, Clarke, P., Barmby, P, Snowling, M. J. (2010) YARC York Assessment of Reading for Comprehension (Secondary). GL Assessment.

Whitehouse, A. J. O., Line, E. A., Watt, H. J., & Bishop, D. V. M. (2009). Qualitative aspects of developmental language impairment relates to language and literacy outcome in adulthood. *International Journal of Language and Communication Disorders*, 44, 489-510.